

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีคือรูปแบบศิลปะของท่วงทำนองที่สื่อถึงแนวคิดและวัฒนธรรมในสังคม เช่นเดียวกับศิลปะแขนงอื่นๆ ดนตรีที่มุ่งเน้นการนำเอาความคิดและจินตนาการออกมาโดยผ่านสื่อของทัศนียภาพ มโนคติ และความรู้สึกในรูปแบบของการบรรเลงดนตรีล้วนๆ ที่ไม่มีเนื้อร้องเช่นนี้ เรียกว่าดนตรีพรรณนา (program music) ซึ่งเป็นดนตรีที่มีเรื่องราวอยู่เบื้องหลัง ดนตรีประเภทนี้มักจะสื่อถึงเรื่องราวและเหตุการณ์ของยุคสมัยและแนวคิดของคนในสังคมการประพันธ์เพลงประเภทนี้เริ่มขึ้นในยุโรปตั้งแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) จนถึงปัจจุบันดนตรีพรรณนาบางครั้งได้ประพันธ์ขึ้นมาจากบทกลอน เช่น The Four Seasons ของ Antonio Vivaldi ในสมัยบาโรค ซึ่งเป็นเพลงที่ประพันธ์ขึ้นจากโคลง sonnet หรือประพันธ์ขึ้นจากวิถีชีวิตและเรื่องราวในสังคม เช่น Capriccio on the Departure of a Beloved Brother BWV 992 ของ J.S. Bach และอีกผลงานหนึ่งที่ประพันธ์มาจากเรื่องราวที่คล้ายกันคือ Les Adieux ของ Ludwig v. Beethoven นอกจากนั้น คีตกวีผู้ประพันธ์ดนตรีพรรณนาทั้งหลาย มักได้รับแรงบันดาลใจจากภาพวาดและวรรณกรรมของศิลปินท่านอื่นในยุคเดียวกัน อาทิ The Sorcerer's Apprentice ของ Paul Dukas ที่มีแรงบันดาลใจจากงานวรรณกรรมของกวีในยุคโรแมนติกชาวเยอรมัน Johann Wolfgang von Goethe และเพลง Don Juan และ Till Eulen spiegels lustige Streiche ของ Richard Strauss ที่มีแรงบันดาลใจมาจากจากตำนานเก่าแก่ของเยอรมัน การประพันธ์ดนตรีเช่นนี้จะใช้เทคนิคที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ ตามบริบทของสังคม ยกตัวอย่างเช่น การประพันธ์ดนตรีของ Antonio Vivaldi ในสมัยบาโรคกับ Alban Berg ในสมัยศตวรรษที่ 20 นั้นย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านรูปแบบ เนื้อหา และที่สำคัญคือแนวคิดที่ต่างออกไปของเจ้าของบทประพันธ์ กล่าวได้ว่าดนตรีพรรณนานั้นเป็นดนตรีที่มุ่งเน้นการสื่อถึงแนวคิดและจิตวิญญาณของกลุ่มคนในแต่ละยุคสมัยและเป็นดนตรีที่มีความเกี่ยวพันถึงวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ด้วย

จนถึงในยุคปัจจุบันดนตรีพรรณนาได้ถูกพัฒนาให้มีความหลากหลายและซับซ้อนยิ่งขึ้นตามลักษณะวัฒนธรรมแบบโลกาภิวัตน์ (Globalization) วัฒนธรรมเอเชียและยุโรปได้มีการ

แลกเปลี่ยนและผสมผสานกันจนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่รวมทั้งดนตรีด้วย ดนตรีเอเชีย ถูกถ่ายทอดไปสู่ยุโรปผ่านการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรม เห็นได้จากในปลาย สมัยโรแมนติกที่ Gamelan ซึ่งเป็นดนตรีท้องถิ่นของอินโดนีเซียได้มีอิทธิพลต่อแนวคิดของคีตกวี แนวอิมเพรสชันนิสต์อย่าง Claude Debussy หลักปรัชญาและแนวคิดของเอเชียได้มีอิทธิพลต่อ คีตกวีชาวยุโรปอื่นๆ ด้วย อาทิ Edgard Varese, Olivier Messiaen, Henry Cowell และ John Cage เป็นต้น พวกเขาได้มีมุมมองต่อวัฒนธรรมเอเชียต่างกันไป และได้ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบดนตรี ที่หลากหลาย อาทิ ดนตรีเสียงทาย (Chance music) ที่ได้แรงบันดาลใจจากปรัชญา I-Ching ของจีน การดัดแปลงเครื่องดนตรีอย่างเปียโนเตรียมการ (Prepared piano) และเทคนิคการเล่นแบบ กลุ่มเสียงก๊ต (Tone cluster) ล้วนเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการหลอมรวมของวัฒนธรรมเอเชียกับ อารยธรรมตะวันตก ในทางตรงกันข้าม กลุ่มประเทศเอเชียเองก็ดูดซับเอาแนวคิดของโลกตะวันตก ไว้เช่นกัน ตั้งแต่ยุคอาณานิคมตะวันตกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนได้ย้ายถิ่นฐานและนำเอา วัฒนธรรมจากท้องถิ่นไปเผยแพร่ยังถิ่นฐานใหม่และได้หลอมรวมกับวัฒนธรรมดั้งเดิมในท้องถิ่น จนกลายเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา รวมถึงถึงลักษณะของดนตรีในแต่ละชาติพันธุ์ซึ่งถูกปรับเปลี่ยนไป ตามวัฒนธรรมใหม่นี้ด้วยเช่นกัน นักประพันธ์ชาวเอเชียที่แสดงออกถึงการหลอมรวมวัฒนธรรมนี้ คือ Toru Takemitsu ที่ประพันธ์เพลงแนวตะวันตก แต่ยังคงแฝงไว้ถึงท่วงทำนองและแนวคิดในแบบ ของคนญี่ปุ่น Chou Wen Chung ที่นำแนวคิดอักษรภาพของจีนมาใช้ในการประพันธ์ดนตรีตะวันตก และ Tan Dun ที่สื่อถึงปรัชญาและวัฒนธรรมของจีนผ่านทฤษฎีดนตรีตะวันตก นอกจากนั้นยังมี นักประพันธ์เพลงชาวเอเชียอีกหลายท่านที่ได้ประพันธ์เพลงรูปแบบดนตรีพรรณนาออกมาใน ลักษณะที่แสดงออกถึงวัฒนธรรมแบบโลกาภิวัตน์รวมถึงนักดนตรีชาวไทยด้วย ถึงแม้ประเทศไทย จะรอดพ้นจากการเป็นเมืองอาณานิคมของประเทศตะวันตก แต่ไทยได้รับเอาวัฒนธรรมการใช้ ชีวิตแบบตะวันตกเข้ามา รวมถึงดนตรีด้วย เช่น ดนตรีสุนทราภรณ์ที่เป็นวงดนตรีแบบตะวันตก บรรเลงร่วมกับการร้องแบบไทยเดิม หมายความว่าหลังจากสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 วัฒนธรรม ทางดนตรีได้ถูกแลกเปลี่ยนจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง ในขณะที่เดียวกันก็ได้รับเอา วัฒนธรรมจากอีกท้องถิ่นหนึ่งเข้ามาและหลอมรวมกับสิ่งที่มีอยู่เดิม ทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ซึ่งถึงแม้จะแตกต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง แต่ดนตรีในยุคโลกาภิวัตน์นี้ก็มีความโดดเด่นเฉพาะตัว และยังคงแสดงออกถึงเอกลักษณ์และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นของนักประพันธ์แต่ละคนได้ อย่างชัดเจน

จังหวัดเชียงใหม่ที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่นั้น เป็นจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย ที่มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมากเนื่องจากเมืองเชียงใหม่ประกอบด้วยผู้คน หลายชาติพันธุ์ จึงก่อให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมและก่อให้เกิดวัฒนธรรมและวิถีชีวิต

แบบใหม่ขึ้นมา โดยที่มีความเป็นสมัยใหม่ผสมกับการฟื้นฟูศิลปะเก่าแก่ของท้องถิ่นไปพร้อมกัน นับตั้งแต่อดีตเชียงใหม่ก็ได้รวบรวมเอาคนหลายเชื้อชาติหลายภาษาเข้าด้วยกัน ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2101 ที่พม่าได้เข้ามาปกครองคนท้องถิ่นเชียงใหม่และในปี พ.ศ. 2317 สมัยพระเจ้ากาวิละ ได้ขอกำลังจากกษัตริย์กรุงรัตนโกสินทร์เข้าทำการปฏิวัติได้สำเร็จและได้ตีหัวเมืองที่อยู่รอบๆ เช่น เงี้ยว จีน ลื้อ ลาว และกวาดต้อนผู้คนให้เข้ามาอาศัยและพัฒนาเมืองเชียงใหม่อีกทั้งยังมีการติดต่อกับชาวต่างชาติ ทำให้มีพ่อค้าชาวจีนฮ่อและฝรั่งที่เป็นมิชชันนารีเข้ามาอยู่อาศัยในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้เอง ชาวเชียงใหม่จึงได้รับเอาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่างๆ เข้ามาและได้ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิตและจารีตประเพณีดั้งเดิมอยู่ จะเห็นหลักฐานการเปลี่ยนแปลงจากบันทึกต่างๆ ของมิชชันนารีที่บรรยายถึงเจ้านายฝ่ายเหนือที่ยังคงแต่งกายแบบท้องถิ่นแต่ใช้พานะแบบตะวันตก และคนในท้องถิ่นเองได้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผ่านทางการใช้ภาษาที่มีการผสมผสานภาษาท้องถิ่นเข้ากับภาษาไทยและภาษารัฟง์ตั้งนั้น ระบบความคิด ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีอันล้ำค่าที่ได้ถูกถ่ายทอดโดยมีวัฒนธรรมหรือภูษยัเป็นพื้นฐาน จึงได้ถูกปรับเปลี่ยนผสมผสานกับกลุ่มวัฒนธรรมชาติพันธ์อื่นจนนำไปสู่วัฒนธรรมล้านนาหรือวัฒนธรรมคนเมืองในที่สุด

ในปัจจุบัน เชียงใหม่ถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเมืองหนึ่ง ผลจากสังคมโลกาภิวัตน์ได้แปรสภาพเมืองเชียงใหม่ให้มีความทันสมัยเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและตัวสินค้าคือวัฒนธรรมนั่นเอง กล่าวคือ แม้เชียงใหม่จะมีความเจริญมากเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวและวิถีชีวิตผู้คนในปัจจุบันแต่ยังคงไว้ซึ่งศิลปะและสถาปัตยกรรมล้านนารวมทั้งจารีตประเพณีดั้งเดิมเดิมอยู่ ส่วนหนึ่งอาจถูกปรับเปลี่ยนไปในเชิงพาณิชย์ แต่ผู้คนในชุมชนก็ยังคงพยายามรักษาและฟื้นฟูสิ่งดั้งเดิมไว้เช่นกันเมืองเชียงใหม่จึงมีความโดดเด่นและน่าสนใจ ในฐานะที่เป็นเมืองที่มีวัฒนธรรมเก่าและใหม่อาศัยอยู่ร่วมกัน และสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากันได้อย่างมีเอกลักษณ์ ผู้วิจัยในฐานะคนท้องถิ่นจึงต้องการประพันธ์เพลงขึ้นเพื่อสื่อถึงศิลปะวัฒนธรรมและแนวคิดร่วมสมัยของเมืองเชียงใหม่ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากย่านชุมชนวัดเกตซึ่งถูกกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของเชียงใหม่ โดยนำรูปแบบและแบบแผนวรรณกรรมและดนตรีล้านนามาผสมกับเทคนิคการประพันธ์และเครื่องดนตรีตะวันตก เพื่อสื่อถึงลักษณะชุมชนวัดเกตที่มีทั้งวัฒนธรรมจากหลายท้องถิ่นซ้อนทับกับวัฒนธรรมล้านนาดั้งเดิม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อบรรยายประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตคนในชุมชน วัดเกิดจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์
2. เพื่อถ่ายทอดแนวคิดของคนในชุมชนที่นำศิลปะวัฒนธรรมดั้งเดิมมาปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยเพื่อการค้าและการท่องเที่ยว
3. เพื่อบรรยายถึงลักษณะงานจิตรกรรมและสถาปัตยกรรมของอาคารในชุมชน วัดเกิดที่มาจากการหลอมรวมวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติเข้าด้วยกัน

ขอบเขตของการศึกษา

ประพันธ์เพลงที่มีแรงบันดาลใจมาจาก ผลงานศิลปะ และงานสถาปัตยกรรม ร่วมสมัยในชุมชนวัดเกิด และเรียบเรียงบทเพลงสำหรับวงดนตรีสามประเภทที่แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

คำว หมายถึง คำประพันธ์ที่มีลักษณะร้อยสัมผัสสอดเกี่ยวกันไปแบบร้อยและจบลงด้วยโคลงสองหรือโคลงสามสุภาพ มีหลายชนิดคือ เรื่องที่ปรากฏในเทศนาธรรมเรียกว่า คำธรรม ถ้าแต่งเป็นจดหมายรักเรียกว่า คำวใจ ถ้านำไปอ่านเป็นทำนองเสนาะเรียกว่าคำวซอ หรือเล่าคำว และถ้าหากเป็นการขับลำนำตอนไปแ้วสาวเรียกว่า จ้อย

วงเต่งถึง หมายถึง วงดนตรีพื้นเมืองของล้านนาประเภทหนึ่งโดยเรียกตามชื่อของกลองใบใหญ่

ปีแน หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทลมไม้ตระกูลสรไน ใช้ในการเดินทำนองในวงปี่พาทย์หรือวงพาทย์และวงกลองแ้วที่แพร่หลายอยู่ในล้านนา

แกงโฮะ หมายถึง แกงที่นำเอาอาหารหลายๆอย่างมารวมกัน เช่นเดียวกับจับจ่าย ของจีน (คำว่า โฮะ เป็นภาษาล้านนา แปลว่า รวม)โดยมักจะทำจากอาหารที่เหลือหลายๆอย่างมารวมกัน แต่ในปัจจุบันนี้ใช้อาหารใหม่หรือจะเป็นของค้างคืนก็ได้โดยการปรุงใหม่อีกทีหนึ่ง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. สามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างและพัฒนาบทประพันธ์สำหรับวงดนตรี ตะวันตกอื่นๆ
2. สามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการนำเอาวัตถุศิลปะที่มีอยู่ในท้องถิ่น มานำเสนอโดยเครื่องดนตรีสากล